

I dagens frågor

Red: Sten Söderberg

Alkoholmissbruk: kamp mot orsakerna

Alkoholmissbruket kan vi bara komma till rätta med om vi samtidigt försöker lösa de sociala problemen. Det anser regeringen som i det syftet i en proposition föreslår en rad socialpolitiska insatser i ett samlat alkoholpolitiskt program. Man hoppas på sikt kunna undanröja orsakerna till alkoholmissbruket och begränsa den totala alkoholkonsumtionen. Tyngdpunkten i förslaget ligger på insatser för ungdomen. Det antogs i huvudsak av riksdagen den 27 april.

Socialstyrelsen får enligt förslaget det centrala ansvaret för samhällets alkoholpolitik. Till socialstyrelsen förs också riksskatteverkets alkoholbyrå med undantag för straffregistret.

Alkoholfrågorna bör enligt förslaget tas upp av en särskild enhet inom styrelsen. Insatser mot olika beroendeframkallande medel, (alkohol, narkotika m m) föreslås samordnas.

En särskild nämnd för alkoholfrågor skall enligt förslaget knytas till socialstyrelsen. Där skall ingå företrädare för LO, TCO, SACO/SR, SAF, riksidrottsförbundet, folkbildningsförbundet, kommunförbundet och landstingsförbundet. Dessutom skall två företrädare för statens ungdomsråd ingå samt tre för Nykterhetsrörelsens landsförbund. Socialstyrelsens verksamhet föreslås bli ordförande.

Enligt förslaget skall nämnden ägna sig åt följande:

ta initiativ till åtgärder med alkoholpolitisk anknytning.

förbereda socialstyrelsens beslut i alkoholfrågor,

yttra sig över förslag till anslagsframställning,

fördela medel som ställts till socialstyrelsens disposition för information i alkoholfrågor,

fördela medel till föreslagen försöksverksamhet med fritidsaktiviteter,

besluta om bidrag till Föreningen Fruktdrycker,

yttra sig över fördelning av medel till uppdragsforskning.

Folkkrörelserna föreslås få resurser för att också i fortsättningen svara för merparten av alkohol- och narkotikaupplysningen.

Socialstyrelsen får enligt förslaget 3 mkr för helt verksamhetsår. Pengarna skall användas till riksomfattande informationskampanjer om tex alkoholen i trafiken, i arbetslivet och vid bad och båt färder.

Dessutom tilldelas socialstyrelsen 2 mkr för kompletterande informationsåtgärder för särskilda projekt.

För de människor som särskilt riskerar att hamna i alkoholmissbruk föreslås en försöksverksamhet med fritidsverksamhet. Medel föreslås ur allmänna arvsfonden och socialstyrelsen svarar för fördelningen.

Länsstyrelsen bör också i fortsättningen ha huvudansvaret för frågor kring försäljning av alkohol. Restriktionerna bör begränsas till de som uppfattas som meningsfulla.

Övervakningen av försäljningen måste dock bli mer offensiv än hittills. Tonvikten läggs på förebyggande insatser och skärpt lagtillämpning. Länsstyrelsens övervakande funktion behöver därför en kraftig personalförstärkning.

Det kommunala inflytandet vid alkoholförsäljning stärks. De kommunala myndigheternas rätt att yttra sig vid etablering av systembutiker bör tex inskrivas i lagen.

Alkoholpriserna skall också i fortsättningen sättas relativt högt och anpassas till den allmänna prisutvecklingen.

Skatten på alkoholdrycker föreslås generellt höjd med ca 18 procent fr o m den 1 maj 1977. Det innebär att priset på en helbutelj renat brännvin stiger med ca 8 kr. För starkvin och lättvin blir prishöjningen ca 2:25 resp ca 1 kr per helbutelj.

Kostnaderna beräknas för bud-

get året 1977/78 till 23,3 mkr, varav 12,4 mkr motsvarar belopp som tagits upp i budgetpropositionen.

För helt budgetår blir kostnaden 26,2 mkr. Därtill kommer projektmedel ur allmänna arvsfonden med 5 mkr.

Totalförbud för sprit- och tobaksreklam

Det är principiellt stötande att tillåta reklam för produkter som bevisligen är skadliga för människor. Man kan inte tillåta alltför liberala eller rentav verkningslösa bestämmelser för alkohol- och tobaksreklam. Därtill är alkoholen och tobakens kända skadeverkningar alltför allvarliga, säger socialstyrelsen i sitt remissvar på utredningen om reklamen kring tobak och alkohol.

Socialstyrelsen anser att tobaks- och alkoholareklamutredningen låtit branschintressen snarare än hälsopolitiska bedömningsgrunder komma i förgrunden. Man hävdar med eftertryck att reklamen bidrar till att vidmakthålla eller öka konsumtionen. Man hänvisar i detta sammanhang till ett tidigare yttrande över alkoholpolitiska utredningens betänkande, där socialstyrelsen påtalade det uppenbara sambandet mellan omfattande mellanölsreklam och kraftig konsumtion av mellanöl under åren närmast efter introduktionen. Det kan knappast förhålla sig så att dyrbar alkoholareklam skulle användas i stor omfattning om den inte gav utbyte i form av ökad avsättning.

Tobaks- och alkoholareklamutredningen har själv i princip uttalat att marknadsföring som är påträngande, uppsökande och övertalande inte kan accepteras. Det är därför anmärkningsvärt att man stannat vid kravet på "särskild måttfullhet" i marknadsföringen och samtidigt föreslår att annonsering för alkohol och tobak även i fortsättningen skall vara tillåten.

Socialstyrelsen kräver nu uttryckligt förbud mot annonsering och utomhuse reklam m m för tobak och alkohol i likhet med vad som genomförts i Norge och Finland.

Spritkonsumtionen ökar

Konsumtionen av spritdrycker 1976 uppgick till 63,6 milj liter, vilket är den högsta noteringen under 1900-talet, informerar Riksskatteverket.

Per capitakonsumtionen överträffas dock såväl av det första motboksfria året (1956) som av flertalet år under seklets början. Ökningen under året blev 3,8 %. Utminuterungen ökade med 4,3 %, medan utskänknings (försäljningen till restauranger) minskade med 8,7 %. Utskänknings andel uppgår därigenom endast till 3,3 % av hela spritdrycksförsäljningen.

Vinförsäljningen ökade under året med 3,1 % till 69,5 milj liter. Lättvinerna ökade med 4,0 % till 57,5 milj liter medan starkvinerna minskade med 1,3 % till 12,0 milj liter. Utminuterungen av vin ökade med 3,2 % och utskänknings andel med 0,8 %.

Den av systembolaget redovisade försäljningen av starköl uppgick till 24,5 milj liter, en minskning med 1,7 %. Utminuterungen ökade med 1,1 % till 17,4 milj liter medan utskänknings andel minskade med 7,9 % till 7,1 milj liter. Försäljningen av mellanöl (skattepliktig utlämning + import) minskade under året med 0,6 % till 319,0 milj liter och försäljningen av pilsner med 24,0 % till 23,9 milj liter. I gengäld har försäljningen av lagrat lättöl ökat med 5,8 % till 108,0 milj liter. Den sammanlagda konsumtionen av lagrade maltdrycker uppgick till 475,4 milj liter, vilket innebär en minskning med 0,8 % jämfört med 1975.

Den totala alkoholkonsumtionen i form av spritdrycker, vin, starköl och öl — mätt i liter alkohol 100 % per invånare över 15 år — har ökat från 7,61 liter 1975 till 7,70 liter 1976. Spritdryckernas relativa andel har stigit med 1 procentenhet till 50 %. Andelen vin är 18 % medan maltdryckernas andel minskat till 32 % av den totala alkoholkonsumtionen.

Seriöst om narkarens sexliv

Som eftervårdskonsulent på RFMA — Riksförbundet mot alkohol- och narkotikamissbruk — har jag många och nära kontakter

med f d missbrukare. Jag lär känna dem när de är inskrivna på olika behandlingshem typ terapeutiska samhällen, främst de tre som RFMA är huvudman för — Ekbacken, Trollängen och Vallmotorp. Med flera utskrivna har jag samtalat om viktiga och ömtåliga ting, tex sex och samlevnad, könsroller, barn, familj, skriver socionom Maj Fant i en öppen hjärtig artikel i *UVS-nytt* 2/77 (tidning för ungdomsvårdsskolorna).

Samtalen handlar ofta om sexuellt förtryck och förnedring. De avslöjar hur extremt utformade könsrollerna är i missbrukarkretsar. Han spelar rollen som Tarzan medan hon är Bruden. Han är den aktive, hon den passiva som underkastar sig. Rollerna är starkt polariserade och spelet dem emellan blir hårt och hänsynslöst.

Alla medel är tillåtna i konkurrensen. Rivaliteten mellan tjejerna är påfallande, bristen på lojalitet likaså. Föraktet för andra tjejer är lika stort som självföraktet. Den nedlåtande syn som killarna har på tjejerna överförs till tjejerna själva. Tjejkompisar har man inte — alla tjejer är rivaler i kampen om en kille. Och det är där som drömmarna ofta slutar — en kille, ett hem, kanske barn. Tomtebolucky, ja. Men egenvärde...?

Men en pundtjej har inget högt värde hos killarna i narksvängen. Sitt värde, sin identitet och skenbara trygghet får hon enbart genom killen och hon gör allt för att få behålla Honom. Hon ligger med Hans vänner... om Han vill att "de ska kolla vad jag har". Hon ställer upp på analsex som hon inte gillar och på våldporr som Han sett och läst om och vill pröva på henne. Hon utplånar sig totalt för Honom, följer med som sött och trevligt bihang när Han så vill, sitter snällt hemma och väntar medan Han är ute med andra när Han så vill.

Hurdana är då könsrollerna i de terapeutiska samhällena? De flesta inskrivna är 18—25 år och har missbrukat narkotika av olika slag. Många har tidigare varit omhändertagna av socialvården, kriminalvården eller sjukvården. Nu har de frivilligt och starkt motiverade sökt sig till ett behandlings-

hem där grundreglerna är drogfrihet och ställa upp på schemat och där regelbrott oftast medför utskrivning.

En del av de problem som uppstår i förhållanden tar kollektivet upp i terapin. Men mycket passerar obemärkt, man talar inte om det. Det vilar på den som tex vill bearbeta samlevnadsproblem att själv ta upp dem i terapin. Men sex och samlevnad är ömtåligt och svårt att tala om. Partnern kanske inte vill, känner sig utlämnad eller är rädd för att andra i kollektivet ska utnyttja situationen — kanske överta "min tjej" eller "min kille". Båda tiger och i stället "gör man upp på rummet".

Kanske hade de här ungdomarna inte hamnat i den här situationen om det varit sexförbud på kollektivet? Det förekommer på de flesta terapeutiska samhällen i USA och på några i Sverige (Haselakollektivet och Rävlandahemmet). På Rätansgården avråder man från sexuella relationer och vill inte att killar och tjejer delar rum om de inte levt tillsammans tidigare. Där försöker man istället skapa ett medvetande hos ungdomarna när det gäller sexualitet och könsroller. Varje vecka har man en tjejgrupp och en killgrupp där personal och gäster diskuterar öppen hjärtigt och på lika villkor.

Sådana här iakttagelser och samtal gör att jag tycker det är oerhört viktigt att man tar upp och bearbetar könsrollsproblematiken i ungdomsvården. Hela problematiken, insatt i ett samhällsperspektiv och i individers livssituation. De här problemen tas idag inte upp seriöst i vårddebatten, de nonchaleras nästan helt fast man vet att det tex är färre tjejer som söker vård och ännu färre tjejer som lyckas rehabilitera sig.

"Stämplings"-teorin tvivelaktig?

I början av 1960-talet började man inom avvikarforskningen tala om stigmatisering eller stämpling. Teorierna om stämpling har haft ett stort inflytande på diskussionen om kriminellt och avvikande beteende.

På uppdrag av BRAs vetenskapliga grupp har kriminologen

Johannes Knutsson granskat stämplingsteorin ur teoretisk och empirisk synpunkt.

Knutssons rapport består av två delar. Den första är en kritisk granskning av själva teorin. Olika centrala begrepp och konsekvenser av dessa diskuteras. I den andra delen undersöker författaren i vilken utsträckning teorin stöds av undersökningsresultat.

En av utgångspunkterna för teorin är att individen får en bild av sig själv i spegeln med omgivningen. Han blir bemött av andra på ett visst sätt som en individ med vissa egenskaper. Människans upplevelse av sig själv som en person med en viss identitet grundar sig på hennes förståelse att betrakta sig med andras ögon. Hennes jag-uppfattning är ett resultat av det sätt hon blivit bemött på och de förväntningar man ställt på henne. Om man bemöts som avvika uppfattar man sig som avvikare.

Enligt teorin begär alla människor då och då handlingar som kan betecknas som avvikande. Av olika anledningar blir vissa människor stämplade för dessa beteenden. Vad som bestämmer om ett beteende är avvikande är omgivningens reaktion. Stämplingen kan komma från individens närmaste omgivning, eller från myndigheter och till sist från individen själv.

Stämplingen får huvudsakligen två effekter. Dels förändras människans sociala situation, dels förändras hennes bild av sig själv. Detta tillsammans leder till alltmer avvikande beteende och så småningom till en avvikande identitet. Man blir till slut vad alla trodde man var från början.

Författaren har granskat ett stort antal svenska och utländska kriminologiska arbeten som har utgått från stämplingsteorier. Hans slutsats är att stämplingsteorin är motsägelsefull. Den innehåller en mängd antaganden som får anses vara oklara och tveksamma. Ändå har den haft en mycket stor genomslagskraft.

Detta kan möjligen bero på att teorin ger en enkel och attraktiv lösning på ett svårt problem. Genom att det är omgivningens reaktion som är orsaken till avvikande beteende, blir han fri från ansvar. Det är i själva verket den sociala omgivningen som är boken i dramat. Att vidta åtgärder mot avvikaren förvärrar därför endast situationen.

I rapportens andra del har författaren gått igenom undersökningar om stämplingseffekter. Tre hypoteser har då stått i förgrunden,

det sker ett systematiskt urval så att individer med låg social status väljs ut och stämplas, medan individer med högre status som begått jämförbara handlingar går fria,

stämplingen ger upphov till en förändrad självbild,

stämplingen ökar sannolikheten för fortsatt avvikande beteende.

1. De svenska studier som gäller den första hypotesen ger inte stöd för antagandet att det förekommer någon social selektion. Undersökningarna gäller dock endast de traditionella brott och berör dessutom endast ungdomar. Samtidigt är uppgifterna om myndigheternas ingripanden tämligen knapphändiga.

2. Enligt en undersökning finns det en tendens hos dem som stämplats att få en självbild som brottsling. Detta behöver dock inte betyda att det finns ett orsakssamband mellan de båda företeelserna stämpling och självbild som brottsling.

3. Kriminalstatistiken visar att hypotesen om att stämpling ökar sannolikheten för fortsatt avvikande beteende inte verkar trolig. I så fall skulle de flesta personer som stämplats genom att bli misstänkta för brott fortsätta att begå brott. Återfallsstatistiken visar att flertalet förstagångsdömda inte återfaller. Likaså borde fängelse som den mest stämplande påföljden ge högre återfallsprocent än skyddstillsyn för förstagångsdömda. Så är dock inte fallet.

Sammanfattningsvis blir författarens slutsats att stämplingsteorin är teoretiskt oklar och att den är dåligt empiriskt underbyggd.

ILO undersöker sjukfrånvaro

Trots att folkhälsan i de flesta industriländer har förbättrats väsentligt de senaste decennierna har frånvaron från arbetsplatserna inte minskat i motsvarande grad.

Storbritannien kan tjäna som exempel: sjukdagarna med läkarintyg var nära tio procent fler 1970—74 än 1960—64. Liknande tendenser finns i andra länder.

Löntagarnas hälsosituation måste uppenbart mätas efter något slags norm. Teoretiskt vore det naturligtvis bäst om alla anställda fick genomgå regelbundna läkarundersökningar. Men det skulle kosta så mycket att det måste anses orealistiskt. Man är alltså hänvisad till att föra statistik över de enskilda löntagarnas frånvaro.

En undersökning, som nyligen har publicerats av ILO, handlar om dessa problem: *Hilde Behrend and Stuart Pocock: Absence and the Individual, International Labour Review, No 3, 1976.*

I undersökningen beskrivs hur en företagsledning kan analysera siffrorna över de anställdas frånvaro och indela dessa i grupper: personer på poster där de är relativt utsatta för risken att bli sjuka, och personer på poster där de är relativt mindre utsatta.

Typexemplet är hämtat från en maskinfirma i Skottland, där man under perioden 1969—74 har följt omkring 1.000 manliga arbetares frånvaro.

Den skotska analysen visar — liksom motsvarande undersökningar inom andra företag — att det var stor skillnad i frånvaro mellan de enskilda arbetarna. Två av de anställda hade över huvud taget ingen sjukdag under de sex år som undersökningen pågick. I den andra änden av skalan fanns två personer som hade varit frånvarande i mer än 600 dagar.

En fjärdedel av de anställda hade nio sjukdagar eller mindre under den aktuella sexårsperioden — vilket måste sägas vara betydligt mindre än vad de flesta företagsledare kan vänta sig.

Den grupp som det finns anledning att intressera sig för är de tio procent som hade 40 sjukdagar eller mer. Det anses troligt att det är arbetsmiljön som är boken i dramat.

SAF och karensdagen

Så värst många pluspoäng har SAF inte fått för sina förslag i frånvarofrågan, konstaterar SAF:s egen tidning *Arbetsgivaren* 12/77. Inte hos motparterna, inte hos regeringen och inte i massmedia. Uttrycket "social nedrustning" har nöts intill nedslitning av kritikerna. Det har inte varit någon

hejd på de tillmälen som SAF be-
statts med. Att peka på den allt
större sjukfrånvaron och vilja gö-
ra något åt den är en skam, en
fläck på Socialsveriges banér. Så
det så.

Nu tycks inte problemet med
frånvaron enbart vara en svensk
sjuka. Portugal, tex, har samma
bekymmer. Där tar man emeller-
tid till åtgärder som får SAF:s för-
slag att framstå som minst sagt
harmlösa. Soares socialdeparte-
ment har bestämt att det genom-
snittliga talet för sjukskrivningar
inom läkarcentralernas upptag-
ningsområde skall vara 4 procent.
Är talet högre, placeras särskilda
övervakningsläkare på centraler-
na. Arbetsgivarna får till råga på
allt rätt att begära speciella under-
sökningar, om sjukfrånvaron skul-
le vara onormalt hög vid företa-
gen.

Lägger man till detta att den so-
cialistiska regeringen i Portugal
förklarat att åtgärderna ligger i
löntagarnas intresse, inser man
hur mångtydigt det politiska språ-
ket är. Och hur rätt Fröding hade
när han menade att det som var
sant i Berlin och Jena bara var
dåligt skämt i Heidelberg.

I diskussionen har man glömt
att många egenföretagare väljer
att räkna karensdagar för att sän-
ka sina premier och att pensionä-
rer måste räkna med dem utan att
protestera mot "nedrustningen".

Daghem nattöppna

Riksdagens socialutskott har sagt
ett enigt ja till försöksverksamhet
med barnomsorg dygnet runt.

— Detta är vår största fram-
gång hittills, säger LOs *Gertrud
Sigurdson* i en kommentar.

Socialutskottet säger att "det
framstår som nödvändigt att så
snart som möjligt få till stånd
kommunal barnomsorg på obe-
kväma arbetstider". Och vidare:

"Vi utgår ifrån att regeringen
kommer att ställa medel till för-
fogande för försöksverksamhet i
Luleå och Surahammar samt i yt-
terligare några kommuner".

Detta innebär en seger för de
krav som LO drivit så hårt sedan
LO-undersökningen om behovet
av barnomsorg dygnet runt blev
klar för drygt ett år sedan, kon-
staterar *LO-tidningen* (11/77). Ur
Gertrud Sigurdsons kommentar:

— Att utskottet är enigt innebär
en väldig styrka. Regeringen kan
helt enkelt inte nonchalera utskot-
tets uppmaning att ställa de
pengar som behövs till förfogan-
de.

— Att riksdagsmajoriteten ock-
så går på utskottets linje, utgår
jag självfallet ifrån.

— Nu hänger det främst på
kommunerna om vi snabbt kan
få i gång en bred försöksverksam-
het.

— Jag vill uppmana alla intres-
serade kommuner att, så fort riks-
dagen tagit beslutet, ta kontakt
med socialdepartementet och be-
gära pengar och hjälp för att del-
ta i försöksverksamheten.

Skadestånd för fel tänder

Ett halvt bifall fick Per Gahrton,
fp, till en motion som dock for-
mellt avlogs. Den handlade om
rätt till ersättning på grund av
felaktigt tandtekniskt material.
Riksdagen godkände lagutskottets
förhoppning att även denna typ
av skador kommer med i en kom-
mande försäkring vid läkemedels-
skada.

Förhandlingar pågår enligt ut-
skottet mellan justitiedepartemen-
tet och försäkringsbranschen om
att inrätta en sådan försäkring på
frivillig väg. Den föreslogs av pro-
duktansvarskommittén.

Sedan 1975 finns en patientför-
säkring vid behandlingsskada som
samtliga sjukvårdshuvudmän, pri-
vatpraktiserande läkare och tand-
läkare tecknat. Den gäller dock
bara i begränsad utsträckning er-
sättning för produktskador.

Produktansvarskommitténs för-
slag gällde skador som orsakats
av läkemedel som omfattas av lä-
kemedelsförordningen. Skador
som orsakats av odontologiskt-
tekniskt material ingår inte i för-
slaget, men riksdagen förutsätter
alltså att ersättningsfrågan vid
tandtekniska skador löses i detta
sammanhang.

Trögt med hälsovård för statsanställda

Arbetet med att inrätta regionala
hälsoråd på statens område har
svårt att komma igång riktigt.
Tidigare i sommar kan de första
hälsoråden starta men det dröjer
tio år innan den statliga hälso-
vårdsverksamheten täcker landets
alla statliga myndigheter, skriver
Statstjänstemannen 6/77.

Arbetsgrupper har bildats på
myndigheterna och de har hunnit
olika långt med sitt arbete att ut-
reda förutsättningarna för en lo-
kal hälsovårdscentral. I vissa fall
finns i det närmaste färdiga för-
slag — i andra har utredningsar-
betet just påbörjats. Tyvärr är det
vanligast att inga arbetsgrupper
alls kommit igång.

De här nedslående slutsatserna
kom man fram till på en konfe-
rens för fackliga ledamöter från
de regionala hälsoråden i början
av mars.

Bakgrunden är avtalet 1976
mellan parterna på den statliga si-
dan av arbetsmarknaden om att
bygga upp företagshälsovården.
Regionala hälsoråd har därefter
inrättats i åtta regioner. De fak-
liga representanterna är i majori-
tet och hälsoråden har ställning
som egen myndighet. Vid konfe-
rensen talade man om hur långt
man kommit i planeringen av lo-
kala hälsovårdscentraler i regio-
nerna. Man diskuterade också vil-
ka förväntningar de anställda har
på en hälsocentral.

Inom hälsoråden pågår nu det
förberedande kartläggningsar-
betet. Skyddskommittéer kontaktas
liksom arbetsplatsombud och de
anvisningsläkare och sjuksköter-
skor som myndigheterna f n anli-
tar. Avsikten är att påvisa aktuel-
la problem i arbetsmiljön. Man
räknar med att så småningom få
fram en förteckning över de mest
angelägna arbetsområdena för en
hälsocentral.

Inom de flesta hälsoråd har an-
ställt en person — ibland flera —
som handläggare och sekreterare,
för att klara de administrativa
funktionerna.

Det torde framför allt vara i
fråga om personal som resurserna
inte räcker till. Det är den vanliga
gamla visan inom hela hälsovårds-
området.

Socialstyrelsen i oläst pärm

Vid en facklig kurs i Borlänge med personal inom vårdtjänsten, ägnade man sig mycket åt svenska. Skrivelser, protokoll, föredragnings- och sammanträdesteknik på en svenska som går att förstå. Alla var rörande eniga om att språket — myndighetsspråket främst, men också det fackliga språket — är krångligt, ja ibland omöjligt att förstå. Man ägnade sig också praktiskt åt övningar i den svenska man behöver använda till vardags. Bl a försökte man "översätta" information från SHSTF (den egna fackorganisationen) till ett lättförståeligt språk.

Socialstyrelsens rekommendationer och de medicinska författningarna togs som exempel på ytterligt svårbegriplig text. Som en av deltagarna sa:

— Man begriper inte vad som står i socialstyrelsens papper och vågar inte fråga, för man vill ju inte visa hur dum man är. I stället sätter man in papperen i en pärm och låtsas att man kan.

Entusiastiskt ville man gå in med en skrivelse till socialstyrelsen och begära att få all information och alla föreskrifter på en läsbar svenska. Nu hann man inte med det, men sektionen skall hålla ögonen öppna och när man får ett bra exempel på krångligt utformade föreskrifter slår man till med en skrivelse. Och den, kan man förmoda, talar om på ren och klar svenska vad man förväntar sig av socialstyrelsen.

Lyckat invandrarval

Nära 59 procent av de ca 218 000 röstberättigade invandrarna utnyttjade sina möjligheter att rösta i det svenska kommunalvalet 1976. Valdeltagandet betecknas som en framgång i en preliminär rapport, finansierad av arbetsmarknadsdepartementet på inrådan av expertgruppen för invandringsforskning (EIFO). I rapporten har man också närmare sett på hur fyra

invandrargrupper röstat i Stockholms kommun.

Valet den 19 september var det första invandrarvalet inte bara i Sverige utan också internationellt, heter det i rapporten.

Med hänsyn till detta, och med hänsyn till att rösträtten var begränsad (ej riksdagsval) och informationsproblemen stora, måste valdeltagandet ses som en framgång.

Informationen till de nya väljarna har producerats främst på finska, serbokroatiska och grekiska. Av 6,7 mkr som riksdagen anslag till informationsverksamheten har 5 mkr gått till studieförbundens studiecirklar. Dessa har emellertid inte fått väntad omfattning.

Centralt producerade broschyrer, ett valnummer av Invandrar-tidningen och valprogram i radio och TV har nått invandrare över hela landet.

Många av invandrarna kommer från diktaturer som brukar redovisa 99,9 procents valdeltagande. Och mycket riktigt har de flesta av dessa inte tidigare deltagit i politiska val!

socialmedicinsk tidskrift

Prenumerationspris (inklusive moms.)

Helår kr 60, halvår 35

Studerande helår kr 35.

Tidskriften utkommer med 10 nummer per år (1 per månad utom juli och augusti).

Lösnummer kr 8: — (exkl. moms.)

Atergivande helt eller delvis av originalartiklar ur smt utan angivande av källan förbjudes.

Utgivningsplan 1977

Nummer	1	2	3	4	5—6	7	8—9	10
Utkommer	21/1	18/2	18/3	22/4	10/6	16/9	4/11	9/12
Sista manusdag för annonser:								
sättning	13/12	14/1	11/2	16/3	3/5	12/8	30/9	4/11
helmaterial	16/12	19/1	16/2	21/3	6/5	17/8	10/10	14/11

ISSN 0037-833 X

Prenumerationsavdelning:

Fack, 104 01 Stockholm 60

Tel. 08/87 34 91 Postgiro 1179-1

Annonsavdelning:

Maud Jacobsson, Alströmergatan 18, 112 47 Stockholm. Tel. 08/51 21 13, 51 67 60

Annonspriser:

Omslagets andra och tredje sida kr 1 100, fjärde sida kr 1 200,

helsida kr 1 000, halvsida kr 600, kvartsida kr 375.

Spalthöjd 210 mm, spaltbredd 70 mm, sidans bredd (2 spalter) 150 mm.